

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 1470. ve 1471. MADDELERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER*

M. Barış GÜNAY**

ÖZET

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. maddesine göre menfaat sahibinin değişmesi halinde, aksine sözleşme yoksa, sigorta ilişkisi sona ermektedir. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1303, 1458 ve 1459. maddelerine karşılık gelen 1470. madde, sigorta uygulamaları ile uyum halindedir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1471. maddesi ise yeni bir hükümdür. Bu maddeye göre sigorta ettirenin, hasarın saptanmasından önce, hasar konusu yerde ve malda değişiklik yapması istisnalar haricinde yasaklanmıştır. Hüküm, gerçek zararın tespitini sağlamak amacıyla getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sigorta Hukuku, Menfaat Sahibinin Değişmesi, Zarar Gören Mal ve Zararın Gerçekleştiği Yerde Değişiklik.

COMMENTS ON THE ARTICLE 1470 AND 1471 OF THE TURKISH COMMERCIAL CODE (LAW NO. 6102)

ABSTRACT

According to article 1470 of the Turkish Commercial Code (Law No. 6102), unless agreed otherwise, insurance contract terminates if there is a change in the owner of the insurable interest. Article 1470 which corresponds to articles 1303, 1458 and 1459 of the repealed Turkish Commercial Code (Law No. 6762), is in line with the insurance practises. On the other hand, article 1471 of the Turkish Commercial Code is a new provision which prohibits any change in the damaged property and the place where the damage has occurred. This provision aims to remove the obstacles that will prevent to ascertain the real damage.

Keywords: Insurance Law, Change in the Owner of the Insurable Interest, Change in the Damaged Property and its Place.

* Bu makale 7 Aralık 2012 tarihinde Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından düzenlenen "Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Mal Sigortaları" başlıklı Sempozyumda sunulmuş olan tebliğin genişletilmiş hali olup, başka herhangi bir yerde yayımlanmamıştır.

** Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD Öğretim Üyesi.

I. GİRİŞ

1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (“TTK”) ile birlikte sigorta hukuku kitabında önemli değişiklikler yapılmıştır¹. Türk sigortacılık sektörünün güçlendirilmesi ile çağın gereklerine uygun modern düzenlemeler getirmeyi hedefleyen TTK’da sigortacılar tarafından kabul görmüş hükümler korunurken, uygulamadaki sorunların çözümü için yeni hükümler sevk edilmiş ya da mevcut hükümler değişikliğe uğramıştır². Bu bağlamda sigortalı malın sahibinin değişmesine ilişkin hüküm değişikliğe uğrarken, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda (“ETTK”) karşılığı bulunmayan “zarar gören mal ve zararın gerçekleştiği yerde değişiklik yapmama” başlığı altında yeni bir hüküm ihdas edilmiştir. Bu çalışmada, TTK’nın değişikliğe uğramış 1470. maddesi ile yeni ihdas edilmiş 1471. maddesine ilişkin değerlendirmelerimiz yer almaktadır.

II. SİGORTA EDİLEN MENFAATİN SAHİBİNİN DEĞİŞMESİ (TTK m. 1470)

A. Genel Olarak

TTK’nın 1470. maddesi, ETTK’nın Mal Sigortalarının Umumi Hükümlerinde yer alan “Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi” başlıklı 1303. maddesine karşılık gelmektedir³. ETTK’da aynı konu deniz sigortaları

¹TTK’nın Sigorta Hukuku Kitabına ilişkin hazırlık süreci hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Atamer K., Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca “Zarar Sigortalarına”na Giriş, BATİDER, C.XXVII, Sa.1, s.28 vd. TTK Taslağı hakkında ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Kender, R. Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.7-28; Omağ M.K., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sigorta Hukukuna İlişkin 6. Kitabının Genel Hükümler ile Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Özet Değerlendirilmesi, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.29-34; Metezade Z., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Altıncı Kitap Birinci Kısım ile İlgili Görüşler (Genel Hükümler), Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.35-51; Karayazgan A., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Zarar Sigortaları Hükümleri Hakkında Genel Bir Bakış, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.52-78; Yazıcıoğlu E., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın “Sigorta Hukuku” Kitabındaki Hükümler Hakkında Bazı Değerlendirmeler, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.79-87; Memiş T., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.88-108; Ünvan S., Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın “Sigorta Hukuku” Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.109-196; Uluğ İ., Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortaları, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.197-214; Ayli A., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sigorta Hukuku’nu Düzenleyen Altıncı Kitabının Genel Hükümlere Ayrılmış Birinci Kısımına İlişkin Bir Değerlendirme, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.215-237.

² Genel Gerekçe, No. 205, s.64-65. TTK’nın Genel Gerekçesi ve Madde Gerekçeleri için bkz. [<http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf>]

³ Konu ile ilgili geniş kapsamlı bilgi için bkz. Öztan F., Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine

yönünden ise Denizcilik Rizikosuna Karşı Sigortaların Çeşitli Hükümlerinde yer alan “Sigorta Edilen Şeyin Temliki” başlıklı 1458. ve 1459. maddesinde düzenlenmekteydi. TTK'nın 1470. maddesi ile birlikte ETTK m.1303, 1458 ve 1459. maddeler de mevcut olan kurallar gerekçedeki ifadesiyle, “tamamıyla tersine çevrilmiştir”. ETTK m.1303, 1458 ve 1459 gereğince sigorta edilen malın sahibi değişirse sigortadan doğan hak ve borçlar yeni malike intikal etmekteydi. Ancak TTK m.1470 gereğince menfaat sahibinin değişmesi halinde, aksine sözleşme yoksa sigorta ilişkisi⁴ sona ermektedir.

B. Uygulama Alanı

ETTK'nın yürürlükte bulunduğu dönemde 1303. maddenin sorumluluk sigortalarına da uygulanıp uygulanamayacağı konusu tartışmalı idi⁵. Bu tartışma TTK ile birlikte sona ermiştir: Öncelikle ifade etmek gerekir ki 1470. madde TTK'nın mal sigortalarına ilişkin özel hükümleri arasında yer almaktadır. TTK'nın 1485. maddesinde sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümler açıkça belirtilmiştir. Bu çerçevede sorumluluk sigortalarına TTK'nın 1473 ila 1485. maddeleri, ayrıca TTK'nın 1401 ila 1452. maddeleri arasında düzenlenmiş genel hükümler, TTK'nın 1454. ve 1458. maddeleri, 1466. maddenin birinci fıkrası ile 1471. madde de uygulanır. Görüldüğü üzere, TTK m.1470, sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümler arasında sayılmamıştır.

C. Hükümün Kaynakları

1. 6762 Sayılı ETTK Bakımından

1926 tarihli Ticaret Kanun ile 1929 tarihli deniz ticaretine ilişkin hükümler getiren 1440 sayılı Kanun'un farklı kaynaklardan alınması

Göre Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi, Ankara 1971; Sayhan İ., Sigorta Sözleşmelerinin Konusu, Ankara 2001, s.138 vd.; Ayrıca bkz. Arseven H., Sigorta Hukuku, İstanbul 1987, s.143-153; Bozer A., Sigorta Hukuku, Ankara 1965, s. 245-247; Atabek R., Sigorta Hukuku, İstanbul 1950, s.224-235.

⁴ Kender, madde de geçen “sigorta ilişkisi” ifadesinin “sigorta sözleşmesi” olarak düzeltilmesinin uygun olacağı görüşündedir (Kender, Taslak, s.25).

⁵ Şenocak K., Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.58, S.1 (2009), s.209 vd.; Hızır S., Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği, Barolar Birliği Dergisi, Yıl: 22, Sayı 86; Ocak-Şubat 2010, s. 302-305; Arseven, s.146; Öztan, s.64-65. Kender, Möller'e dayandırdığı görüşünde 1303. maddenin bütün aktif sigortalarına uygulanması gerektiğini belirtmiştir (Kender R., Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul 2008, s.181; Möller, s. 45).

sebebiyle kara ve deniz rizikolarına karşı sigortalar arasında ilgili hüküm bakımından uyumsuzluk vardı⁶. 6762 sayılı ETTK'nın 1303, 1458 ve 1459. maddeleri 1926 tarihli Ticaret Kanunu ve 1929 tarihli 1440 sayılı Kanun'dan dil bakımından farklılık haricinde aynen alınmıştır. Ancak bu uyumsuzluk ETTK'da kanun koyucunun gerekli dikkati göstermemesi yüzünden⁷ ya da ETTK'nın gerekçesinde ifade edildiği üzere; “çok yakında bir sigorta kodu yapılacağı bu sebeple sigorta hakkındaki mevcut düzenlemenin sadece bazı rötuşlara tabi tutulmasıyla yetinilmesi”⁸ sebebiyle ETTK'ya da yansımıştır.

ETTK m.1303'ün ilk fıkrası 29 Mayıs 1926 yılında kabul edilmiş olan Ticaret Kanunu'nun 973. maddesinden alınmıştır⁹. 1926 tarihli TTK'nın 973. maddesinin de Belçika Ticaret Kanunu'ndan örnek alınmış olabileceği ifade edilmiştir¹⁰. ETTK m.1458 ise 13 Mayıs 1929 tarihli 1440 sayılı Kanun'un 1440. maddesinden alınmıştır. Bu madde ise 1861 yılında yayınlanan Alman Umumi Ticaret Kanunu (“Allegemeines Deutsches Handelsgesetzbuch”) ile 30 Mayıs 1908 tarihli Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'ndan (“Gesetz über den Versicherungsvertrag”) alınmıştır¹¹. Yine ETTK m.1459, 13 Mayıs 1929 tarihli 1440 sayılı Kanun'un 1441. maddesinden alınmış olup, kaynağı 1861 yılında yayınlanan Alman Umumi Ticaret Kanunu'nun 905. maddesidir¹².

2. 6102 Sayılı TTK Bakımından

TTK'nın gerekçesinde 1470. maddenin kaynağına ilişkin herhangi bir bilgi yoktur. Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nun 95. maddesinde ise ETTK m.1303'teki kuralın halen geçerliliğini koruduğu görülmektedir. Dolayısıyla değişiklik sigorta hukuku kitabının ana kaynağı olan¹³ Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'ndan alınmış değildir. Madde gerekçesinden de anlaşıldığı üzere kanun koyucunun, uygulama ile kanun hükmünün uyumlaştırılması amacıyla getirmiş olduğu bir düzenlemedir.

⁶ Öztan, s.10.

⁷ Öztan, s.11.

⁸ Genel Gerekçe, No. 204, s.64.

⁹ Atamer K., Tosun Y., “Sigorta Hukuku”na İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Kaynakları (Deniz Sigortaları Hariç), Sigorta Hukuku Dergisi, 2005, Sayı 1, s.150.

¹⁰ 11 Haziran 1874 tarihli Kanun ile Belçika Ticaret Kanunu'na eklenen onuncu fasıl m.30 f.2; Atamer/Tosun, s.139 ve s.150.

¹¹ ETTK m.1458'in fıkralarının kaynaklarına ilişkin bkz. Atamer K., “Deniz Sigortaları”na İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Kaynakları, Çetingil ve Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul 2007, s. 329.

¹² Atamer, Kaynaklar, s.329.

¹³ Genel Gerekçe, No.204, s.64.

TTK'nın sigorta hukukuna ilişkin genel gerekçesinde, sigorta hukuku kitabının kaynakları arasında Anglo-Sakson uygulamaları yer almaktadır¹⁴. Bu açıdan konunun İngiliz hukukundaki düzenlenme şekline değinmek gerekir. İngiliz hukukunda sigorta sözleşmesinin konusu olan malın devri halinde sigorta sözleşmesi devredilmiş kabul edilmez¹⁵. Ayrıca 1906 tarihli İngiliz Deniz Sigortası Kanunu'nun (*Marine Insurance Act 1906*) 15. maddesinde menfaatin devrine ilişkin bir hüküm mevcuttur¹⁶. Bu hükme göre, sigorta konusu malın devri halinde, taraflar arasında açık ya da zımnî bir anlaşma yoksa sigorta sözleşmesinden doğan haklar devredilmiş sayılmaz. Dolayısıyla sigorta konusu malın satımı halinde sigorta poliçesi kendiliğinden malı satın alan kişiye geçmemektedir¹⁷. Ayrıca tekne sigortasına ilişkin İngiliz poliçelerinde de konuya ilişkin maddeler mevcuttur. 1982, 1995 ve 2003 yılında revize edilmiş olan ve uygulamada sıklıkla kullanılan Enstitü Tekne Kızları (*Institute Hull Clauses- "IHC"*) gemi malikinin değişmesi durumuna ilişkin şartlar içermektedir. Örneğin 2003 tarihli Uluslararası Tekne Kızları m. 14.1 gereğince aksine yazılı sözleşme yoksa geminin malikinin değişmesi ile beraber sigorta sözleşmesi kendiliğinden sona erer. Ancak eğer gemi yüklü ise ve yükleme limanından ayrılmışsa boşaltma limanına ulaşınca kadar ya da denizde safralı bir gemi söz konusu ise varna limanına ulaşınca kadar sözleşmenin sona erme anı ertelenebilir¹⁸. Dolayısıyla TTK m.1470 ile kabul edilen kural İngiliz uygulaması ile paralellik arz etmektedir.

D. TTK ile Getirilen Değişikliklerin Muhtemel Nedenleri

1. ETTK m.1303 ile m.1458 ve m.1459 Arasındaki Uyumsuzluk

ETTK'da kara ve deniz sigortalarındaki ilgili hükümler arasında tam bir uyum söz konusu değildi. ETTK m.1458 ve m.1459'da, ilgili kural 1303. maddeye göre daha ayrıntılı bir şekilde düzenlenmişti. Öncelikle kuralın uygulanması bakımından sigorta konusu malın ne şekilde intikal edeceğine

¹⁴ Genel Gerekçe, No.204, s.64.

¹⁵ Birds J., *Birds' Modern Insurance Law*, Londra 2010, s.195 vd.

¹⁶ 15. *Assignment of Interest. Where the assured assigns or otherwise parts with his interest in the subject-matter insured, he does not thereby transfer to the assignee his rights under the contract of insurance, unless there be an express or implied agreement with the assignee to that effect. But the provisions of this section do not affect a transmission of interest by operation of law.*

¹⁷ Merkin R., Pilley R., Hjalmarsson J., *Marine Insurance*, (Baatz Y. (Ed.), *Maritime Law*, Londra 2011, s. 513; Bennett H., *The Law of Marine Insurance*, Oxford 1996, s.332 vd.

¹⁸ Ayrıca bkz. IHC 1983 m.4.2; IHC 1995 m.5.2.

ilişkin farklılık vardı¹⁹. Kara sigortalarına ilişkin ETTK m.1303’de “sigorta edilen malın sahibi herhangi bir surette değişmişse” denildiğinden mülkiyetin ne şekilde intikal ettiğinin bir önemi yoktu²⁰. Dolayısıyla kara sigortalarında mülkiyetin aslen, devren, miras yoluyla, cebri icra yoluyla ya da diğer bir yolla intikal etmesi halinde m.1303 uygulama alanı bulmaktaydı²¹. Ancak deniz rizikolarına karşı sigortalarda ETTK m.1458 gereğince, mülkiyetin ancak devren intikali veya cebri icra yoluyla intikali halinde hüküm uygulama alanı bulmaktaydı²².

Bir diğer fark ise maddelerin şumulüne ilişkindi. ETTK’nın 1458. maddesinde sigorta edilen şeyi temlik alan kimsenin herhangi bir ihbar müddeti gözetmeksizin sigorta sözleşmesini feshedebileceği ve bu hakkın 1 ay içerisinde kullanılmaması halinde düşeceği hüküm altına alınmıřtı²³.

Diğer farklılık ise hükümlerin niteliğine ilişkindi. ETTK m. 1303. madde tamamlayıcı nitelikte bir hukuk kuralı olmasına karşın, ETTK m.1264/2 gereğince 1458. madde ve 1459. madde hükümlerine aykırı sözleşme şartları geçersizdi.

Bir diğer önemli husus ise geminin mülkiyetinin devrine ilişkindi. ETTK’nın 1458. maddesinde belirtilen kural gemi payı için de uygulama alanı bulurken (ETTK m.1459) geminin mülkiyetinin devri söz konusu olduğu durumlarda ayrıksı bir düzenleme söz konusuydu. Kanundaki ifadesiyle “gemi sigorta edilmişse”, kuralın uygulanması için geminin yolculuk esnasında temlik edilmesi gerekirdi. Başka bir ifadeyle gemi yolculuk esnasında değil de yolculuk öncesinde ya da sonrasında temlik edilmiş ise sigorta sözleşmesinin sona ereceği kabul edilmekteydi²⁴. Bu ayrık düzenlemenin iki sebebi olduğu söylenebilir: Gemi malikinin kimliği sigortacı için rizikonun gerçekleşmesi noktasında önem arz etmekte iken gemi payının sahibi bu anlamda sigortacı için önem arz etmemektedir²⁵. Bununla beraber geminin seferde iken sigortalatılmasındaki güçlüğü dikkate alan kanun koyucu gemi için bu şekilde bir istisna öngörmüřtü²⁶.

¹⁹ Öztan, s.11; Can M., Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2007, s.53.

²⁰ Bozer, s.246.

²¹ Atabek, s. 225; Arseven, s.145; Can, s.53.

²² Arseven, s.151.

²³ Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nun 96. maddesi benzer bir hükümü ihtiva etmektedir.

²⁴ Yazıcıoğlu E., Tekne Sigortası Sözleşmesi, İstanbul 2003, s.109.

²⁵ Yazıcıoğlu, s.109.

²⁶ Öztan, s. 96; Arseven, s.152; Yazıcıoğlu, s.109.

2. Mal Sahibi ya da Menfaat Sahibi

ETTK m.1303'deki sistem tamamen sigortalı malın sahibinin değişmesi durumuna dayanmıştır. Hem ilk fıkrada hem de ikinci fıkrada kullanılan ifadeler ile bu husus açıkça ortaya konmaktadır. İkinci fıkra da sigortacının sigorta priminden dolayı evvelki malike müracaat edebileceği ifade edilmek suretiyle bu husus vurgulanmıştır. Dolayısıyla hem ETTK m.1303 hem de 1458 ile 1459. maddelerde ele alınan mesele yalnızca mülkiyetin devrine ilişkindir²⁷. Mülkiyetin aynı kişide kaldığı ve fakat mal üzerinde mülkiyet haricindeki sigorta edilmiş bir menfaatin sahibinin değişmesi halinde durumun ne olacağına ilişkin sorun; başka bir ifadeyle kişi bir malın maliki olmadığı halde mal üzerindeki bir menfaatini sigorta ettirmişse ve bu menfaatini başka bir kişiye devretmesi halinde hangi hükmün uygulama alanı bulacağı sorunu ortaya çıkmaktaydı²⁸. Esasen bu sorun daha ziyade teoriktir. Çünkü mal sigortası uygulamasında, sigorta ettirenler çoğu zaman mal üzerindeki mülkiyete ilişkin menfaatlerini sigortalatmaktadırlar. Başkasının sahip olduğu malın sigortalatılması halinde ise ekseriyetle başkası lehine sigortanın hükümleri uygulama alanı bulmaktadır. Fakat bu sorun doktrinde ele alınmıştır. Öztan, ETTK'nın 1303. maddesinde geçen "mal" kavramının ve 1458. maddelerde geçen "şey" kavramının "sigorta menfaatinin bağlı olduğu husus" anlamına geldiğine ve bu kavramların Medeni Kanun bağlamındaki anlamıyla sınırlandırılmasına gerek olmadığına işaret etmiştir. Bu açıdan Öztan, örneğin kiracı tarafından sigorta konusu ev üzerine yapılan sigortanın devredilmesi halinde de sigortanın yeni kiracıya geçeceğini vurgulamıştır²⁹. Bununla beraber, ETTK m.1303 ile 1458'in gerek başlıklarının gerekse içeriğinin ETTK'nın 1263/1, 1269 ve 1339. maddelerindeki temel ilkeye aykırı olduğu keza sigortanın konusunun "menfaat" olduğu³⁰ ve ayrıca 1303. madde de geçen "sigortalı mal" ifadesinin isabetli olmadığı, bu ifadenin yerine "menfaat sahibi" ifadesinin kullanılması gerektiğine işaret edilmiştir³¹.

3. Uygulama ile ETTK'nın Getirdiği Kuralın Çelişmesi

TTK m.1470'in gerekçesinde, ETTK m.1303'te mevcut olan kuralın sigorta uygulamaları ile uyumsuz olduğu ifade edilmiştir³². Sigorta

²⁷ Atamer, Zarar Sigortaları, s.59.

²⁸ Can, s.54.

²⁹ Öztan, s.61.

³⁰ Atamer, Kaynaklar, s. 329.

³¹ Kender, s.181; Ayrıca bkz. Öztan, s.60 vd; Can M., Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar, Ankara 2012, s.113.

³² Madde Gerekçesi, s.420. TTK madde gerekçeleri için bkz. [http://www2.tbmm.gov.tr/

uygulamalarından maksat, sigorta genel ve özel şartlarıdır. Mal sigortalarına ilişkin genel şartların bazılarında sigorta menfaatinin değişmesi halinde sigorta sözleşmesinin de sona ereceği hüküm altına alınmıřken³³, bazılarında ise sözleşmenin devam edeceğine ilişkin hüküm mevcuttur³⁴.

E. TTK ile Getirilen Değişiklik

1. Kara ve Deniz Sigortaları Ayrımına Son Verilmesi

6102 sayılı TTK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte kara ve deniz sigortaları farklılığına son verildiğinden deniz sigortalarına ilişkin hükümler (konumuz açısından ETTK m.1458 ve m.1459) kanundan ayıklanmıştır. Başka bir ifadeyle artık deniz rizikolarına ilişkin sigortalar bakımından zarar sigortalarına ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır³⁵. Dolayısıyla ETTK m.1458 ve 1459'un yerine TTK m.1470 geçmiştir. Yukarıda da kısaca değinildiği üzere denizcilik rizikolarına ilişkin hükümler olan ETTK m.1458 ve 1459, ETTK m.1303'e göre daha ayrıntılı bir düzenleme getirmekteydi. Daha da önemlisi ETTK m.1303 yedek hukuk kuralı niteliğinde olduğu halde ETTK m.1458 ve 1459. maddelere aykırı sözleşme şartları hükümsüzdü. TTK'ya göre ise, taraflar sözleşme serbestisi ilkesi gereğince konu ile ilgili diledikleri şekilde sözleşme yapabilirler (TTK m.1470). Örneğin ETTK m.1459 gereğince gemi payının temlik halinde sigorta sözleşmesi devam ediyordu. Oysa gemi yolculuk esnasında değil de yolculuktan önce ya da sonra temlik edilirse sözleşme sona eriyordu. Bu durum yani ETTK m. 1459, İngiliz tekne şartlarıyla uyumlu deęildi³⁶. Bu sebeple İngiliz tekne şartlarının kullanılması halinde ilgili şartların³⁷ sözleşmeye dâhil edilmemesi gerekiyordu³⁸. TTK'nın

d22/1/1-1138.pdf].

³³ Hırsızlık Sigortası Genel Şartları, m.C.5; Hayvan Hayat Sigortası Genel Şartları, m.7; Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları, m.C.5; Kümes Hayvanları Hayat Sigortaları Genel Şartları, m. 7; Seyahat Araç Destek Sigortası Genel Şartları, m. C.4. Ayrıntılı bilgi için bkz. [<http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/genel-sartlar>]

³⁴ Yangın Sigortası Genel Şartları, m.C.5; Cam Kırılmasına Karşı Sigorta Genel Şartları, m.7; Elektronik Cihaz Sigortaları Genel Şartları, m.8; İnşaat Sigortası Genel Şartları, m.C.5; Makina Kırılması Sigortası Genel Şartları, m.8; Montaj Sigortaları Genel Şartları, m.8; Sera Sigortası Genel Şartları, m.C.4. Ayrıntılı bilgi için bkz. [<http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/genel-sartlar>]

³⁵ 6102 Sayılı TTK'nın Tekne Sigortalarına etkilerine ilişkin bkz. Ertan K., Yeni Türk Hukuku'nda Tekne Sigortaları, Sempozyum Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Deniz Sigortaları, İstanbul 2012, s.11-47.

³⁶ Yazıcıoğlu, s. 111.

³⁷ ITCH 1983 m.4.2; ITCH 1995 m.5.2; IHC 2003 m.14.1.

³⁸ Yazıcıoğlu, s.111.

yürürlüğe girmesiyle beraber taraflar için ilgili şartları sözleşmeye dâhil etme imkânı doğmuştur.

2. “Mal Sahibi” Yerine “Menfaat Sahibi”

TTK'nın 1470. maddesinde “mal sahibi” ifadesi yerine “menfaat sahibi” ifadesi kullanılmıştır. Bu konu esasında “malın sahibi değişmeden menfaat sahibi değişebilir mi ?” sorusunu gündeme getirmektedir. Öncelikle ifade etmek gerekirse TTK m.1470 hükmü ETTK m.1303'e göre daha geniş kapsamlı bir hükümdür. Mal sigortalarında sigortanın konusu para ile ölçülebilir bir menfaattir. TTK m.1453 gereğince rizikonun gerçekleşmemesinde menfaati bulunanlar söz konusu menfaatlerini mal sigortası ile teminat altına alabilirler. Örneğin bir eşya üzerinde sınırlı bir ayni hak sahibi olan bir kişi bu menfaatini istediği rizikolara karşı mal sigortası ile teminat altına alabilir. Mal sigortalarında menfaat ekseriyetle mülkiyet hakkına ilişkin bir menfaattir. Dolayısıyla sınırlı ayni hak sahibi uygulamada kendi menfaatini sigorta ettirmek yerine, malikin eşya üzerindeki mülkiyet hakkını onun adını belirterek sigorta ettirmektedir. Uygulama da çok sık karşılaşılmaya da sınırlı ayni hak sahibinin mal üzerindeki menfaatini mal sigortası ile sigortalatması halinde aksine sözleşme olmadıkça menfaat sahibinin sonradan değişmesi sigorta ilişkisini sona erdirecektir (TTK m.1470). Başka bir ifadeyle sınırlı ayni hak üçüncü kişiye geçtiği zaman, yeni hak sahibi için sigorta sözleşmesi devam etmeyecektir. Bu hususa ilişkin olarak ifade etmeliyiz ki bizim de katıldığımız görüşe göre ETTK m.1303'ün kaleme alınışı hatalı idi. Dolayısıyla bu husus kanun koyucu tarafından doğru bir şekilde tespit edilmiş ve gerekli düzeltme yapılmıştır.

3. Kuralın Tersine Çevrilmesinin Değerlendirilmesi

ETTK'da bulunan sigorta edilen malın sahibinin değişmesi halinde sigorta sözleşmesinin yeni mal sahibine intikal edeceğine ilişkin kuralın bazı açılardan yararlı olduğu söylenebilir³⁹. Şöyle ki eski malikin mal üzerindeki menfaatinin sona ermesi ile sigorta ihtiyacı kalmayacaktır. Ancak bu durum sigortacının aleyhinedir. İlgili kural ile sigorta ilişkisi yeni malike intikal ettiğinden, eski malik sigortacının uğradığı zarara katlanma külfetinden kurtulacaktır. Mülkiyetin yeni malike geçmesi esnasında mal sigortasız kalmayacak ve yeni malik tekrar bir sigorta sözleşmesi yapma masrafından kurtulacaktır⁴⁰. Sigortacı da sözleşmenin devam etmesi suretiyle herhangi

³⁹ Öztan, s.5-6; Atabek, s.225; Arseven, s.144.

⁴⁰ Bozer, s.245.

bir kayba uğramayacak ve sözleşmenin sona ermesi halinde yeni malikin bir başka sigortacı ile sözleşme yapması ihtimalinden kurtulmuş olacaktır⁴¹. Bu sebeplerden dolayı ETTK m.1303, 1458 ve 1459 gereğince sigortalı mal el değiştirirse dahi yeni malik ile sigorta sözleşmesinin devam etmesi yolu benimsenmişti⁴².

Sigorta sözleşmesinin yeni malik (menfaat sahibi) ile devam etmesinin olumsuz bazı sonuçları da olabilir. Şöyle ki; yeni menfaat sahibi özel bir nedenden dolayı ya da prim ödemek istemediğinden veya başka bir sigortacı ile sözleşme yapmak istemesinden dolayı⁴³ sigorta sözleşmesinin devam etmesini istemeyebilir. Sigortacı açısından ise yeni menfaat sahibi ile sigorta sözleşmesine devam etmek, somut durumun şartlarına göre, daha riskli olabilir⁴⁴. Örneğin hırsızlık sigortasında olduğu gibi menfaat sahibinin kişisel nitelikleri sözleşmenin kurulmasında etkili olabilir ve bu yüzden sigortacı sözleşmeye devam etmek istemeyebilir⁴⁵.

ETTK’da mevcut olan kural, söz konusu sakıncaları ve uygulama ile çelişmesi nedeniyle terk edilmiştir. Başka bir ifadeyle, gerekçeden anlaşıldığı üzere uygulamadaki durum kanunlaştırılmıştır. Bununla beraber yeni hüküm sigortacıların lehine ve sigorta ettirenlerin aleyhine olması sebebiyle eleştirilmektedir⁴⁶.

F. TTK m.1470’in Prim Ödeme Borcu Bakımından Sonuçları

ETTK m.1303 gereğince sigorta ilişkisi yeni malike geçtiğinden m.1303/2’de sigortacının, sigorta primi borcundan dolayı evvelki malike müracaat edebilmesine imkân tanıyan bir hüküm mevcuttu. Bu durum evvelki malik ile yeni malikin prim borcundan müteselsilen sorumlu olması sonucunu doğurmaktaydı⁴⁷. Aynı husus ETTK m. 1458/1’te açıkça ifade edilmişti. Vadesi gelmemiş olan sigorta primleri için eski malik de sorumlu olacaktır⁴⁸. Buna karşılık eski malikin ödemesi gerekirken ödenmediği primlerden, yeni malikin sorumlu olacağına ilişkin bir hüküm yoktu⁴⁹.

⁴¹ Öztan, s.5; Sayhan, s.140.

⁴² Bozer, s.245.

⁴³ Öztan, s.111.

⁴⁴ Madde Gereği, s.420; Bozer, s.246; Arseven, s.144.

⁴⁵ Bozer, s.246.

⁴⁶ Omağ’a göre “önemli olan, teminatta/sigorta himayesinde devamın sağlanmasıdır. Sona erme istisnadır.” (Omağ, s.33); Ünan, s.157; Karayazgan, s.66.

⁴⁷ Atabek, s.231; Can, s.56.

⁴⁸ Atabek, s.231; Bozer, s.246.

⁴⁹ Bozer, s.247.

TTK m.1470 ise sözleşmenin sona ermesi ile birlikte tamamı ödenmiş primlerin sigortacı tarafından geri ödenmesine ilişkin bir düzenleme ya da ödenmemiş primlerin sigortacıya ödenmesine ilişkin herhangi bir hüküm içermemektedir. Şüphesiz sözleşmenin tarafları yapmış oldukları sözleşmede bu hususa ilişkin bir düzenleme getirebilirler⁵⁰. Ancak sözleşmede prim borcuna ilişkin herhangi bir şart yoksa kanaatimizce primlerin tamamı ödenmiş ise bu durumda sigorta ilişkisinin sona erdiği tarihe kadar geçen sürenin primi hesaplanarak fazlasının eski menfaat sahibine ödenmesi gerekir⁵¹. Primler ödenmemiş ise sigorta ilişkisinin sona erdiği tarihe kadar geçen sürenin primini hesaplanarak ödenmeyen kısım dolayısıyla eski menfaat sahibi sorumlu tutulacaktır⁵². Her halükarda tamamlayıcı nitelikte bir hüküm olan m.1470'in bu konuyu düzenlemiş olması gerekirdi. Ayrıca Can'a göre sözleşmenin devam ettiği hallerde de ödenmemiş primlerden doğan sorumluluğun kime ait olacağına düzenlenmemiş olması bir eksiklik⁵³.

G. Sözleşmenin Sona Erme Anı

TTK m.1470'e göre sigorta ilişkisinin sona erdiği an menfaat sahibinin değiştiği andır. Menfaatin mülkiyete ya da sınırlı bir ayni hakka dayanması durumunda menfaat sahibinin ne şekilde değişeceği ilgili kanun hükmüne göre belirlenecektir. Örneğin mülkiyet dolayısıyla bir menfaat söz konusu ise ilgili malın menkul ya da gayrimenkul olmasına göre durum farklılık arz edecektir. Menkul mal üzerinde ise tarafların anlaşması ve zilyetliğin devri, gayrimenkul üzerinde ise tapu kütüğüne tescil edildiği andan itibaren sigorta sözleşmesi sona erecektir. Menfaat mülkiyete dayanmıyorsa yani sınırlı bir ayni hakka dayanıyorsa, mal üzerindeki sınırlı ayni hakkın sona erdiği anda sigorta ilişkisi sona erecektir. Medeni Kanunumuzun 599. maddesi gereği kişinin ölümü halinde, miras bir bütün olarak mirasçılara geçeceğinden, sigorta sözleşmesi de sona erecektir. Ancak özellikle ölüm halinde malın sigorta himayesinden yoksun kalmasından dolayı ortaya çıkabilecek zararların önlenmesi amacıyla sigorta sözleşmesine hüküm konulması önem arz eder.

⁵⁰ Örneğin Hırsızlık Sigortası Genel Şartları C.5. maddesinde "Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, gün esaslı üzerinden hesap edilir ve fazlası yeni hak sahibine geri verilir."

⁵¹ Atabek, s.235.

⁵² Atabek, s.235.

⁵³ Can, Hukuki Esaslar, s.113.

H. Sözleşmenin Sona Ermesine İlişkin Şekil

Sözleşmede aksine hüküm yoksa ETTK m.1303'e göre malın sahibinin değişmesi halinde herhangi bir ihbara gerek olmaksızın, sigorta sözleşmesi kendiliğinden yeni malike geçmekteydi⁵⁴. TTK m.1470 gereğince ise aksine sözleşme yoksa sözleşmenin herhangi bir ihbara gerek olmaksızın sona ereceğini kabul etmek gerekir⁵⁵. Şüphesiz taraflar sözleşmede ihbara ilişkin ihbar süresine ilişkin şartlar koyabilirler⁵⁶.

J. Başkası Lehine Sigorta

ETTK'da başkası lehine (hesabına) sigorta hayat ve denizcilik rizikolarına karşı sigortalar kısmında düzenlenmişti. Denizcilik rizikolarına karşı sigortalar kısmındaki ilgili hükümler ise ETTK m.1264 gereğince mal sigortaları için de uygulanmaktaydı⁵⁷. TTK ile bu eksiklik giderilmiş ve başkası lehine sigortaya ilişkin hüküm TTK m.1454'te düzenlenmiştir⁵⁸. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu dikkate alınarak hazırlanan⁵⁹ bu hükme göre sigorta ettiren, üçüncü bir kişinin menfaatini, onun adını belirterek ya da belirtmeyerek, sigorta ettirebilir. Başkası lehine sigortada, sigorta ettiren tarafından üçüncü kişinin yani sigortalının menfaati sigortalanmaktadır⁶⁰. Bu üçüncü kişinin yani sigortalının menfaati bir mal üzerindeki mülkiyete ya da sınırlı bir ayni hakka dayanabilir. Burada sigorta ilişkisinden doğan yükümlülükler sigorta ettirene aitken⁶¹, sigortadan doğan haklar ise sigortalıya aittir.

Doktrinde, ETTK m.1303, 1458 ve 1459. maddelerinin başkası hesabına sigortaya da uygulanabileceği kabul edilmekteydi⁶². Diğer bir ifadeyle ETTK

⁵⁴ Atabek, s.229.

⁵⁵ Karayazgan, maddede sona ermeye ilişkin usul ve esasların ayrıntılı bir biçimde yazılmasının daha uygun olacağı görüşündedir (Karayazgan, s.66).

⁵⁶ Örneğin Hırsızlık Sigortası Genel Şartları m. C.5: Sözleşme süresi içinde, menfaat sahibinin değişmesi halinde (ölüm hali hariç) sigorta sözleşmesi münfesiş olur. Sigortacı değişikliği, yeni hak sahibi de sigortanın varlığını öğrendiği tarihten itibaren sekiz gün içinde sözleşmeyi feshedebilir.

⁵⁷ Bozer, s.162.

⁵⁸ TTK m.1454 ile ilgili olarak bkz. Atamer, Zarar Sigortası, s.49 vd.; Can, Hukuki Esaslar, s.14 vd.; Çeker M., 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukuku, Adana 2012, s.140 vd.

⁵⁹ Atamer, Zarar Sigortaları, s.49.

⁶⁰ Bozer, s.160.

⁶¹ Çeker, s.141.

⁶² Öztan, s.134.

hükümlerine göre sigortalı malın sahibinin değişmesi halinde malın yeni maliki “sigortalı” olarak kalmaya devam etmekteydi. TTK m.1470 ile bu kural tersine çevrildiği için artık menfaat sahibi olan sigortalının değişmesi halinde, sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki sigorta ilişkisinin sona ermesi gerekir. Ancak “kimin olacaksa onun lehine sigorta” da (TTK m.1454/3) örneğin denizde taşınmakta olan malların satılması halinde, sigorta tazminatı sonraki maliki de kapsar⁶³. Dolayısıyla burada sözleşmede yapılırken, sonraki menfaat sahiplerinin de sigorta tazminatını isteyebilmeleri söz konusu olabildiğinden, TTK m.1470 uygulanmamalıdır. Çünkü burada, menfaat sahibinin değişmesine bağlanan bir durumdan ziyade, sözleşme yapılırken konan şarta ilişkin bir durum vardır⁶⁴.

III. ZARAR GÖREN MAL VE ZARARIN GERÇEKLEŞTİĞİ YERDE DEĞİŞİKLİK YASAĞI (TTK m.1471)

A. Genel Olarak

Yeni ihdas edilmiş bir hüküm olan TTK m.1471 ile sigorta ettirene ve sigortalıya yeni bir külfet getirilmektedir⁶⁵. Maddeye göre sigorta ettiren, hasarın saptanmasından önce, hasar konusu yerde ve malda, hasar sebebinin veya zarar miktarının belirlenmesini güçleştirecek veya engelleyecek bir değişiklik yapamaz. Her ne kadar yeni bir madde olarak TTK’ya dâhil edilmiş olsa bile, bu hükme benzer külfetlerin çeşitli sigorta genel şartlarında mevcut olduğunu söylemek mümkündür⁶⁶. Sigorta zenginleşme aracı olmadığından sigortacı, sigortalının uğradığı gerçek zararı tazmin etmekle yükümlüdür (TTK m.1459). Bu çerçevede hükmün temel amacı gerekçede de ifade edildiği üzere gerçek zararın tespitini engelleyecek veya güçleştirecek durumları ortadan kaldırmaktır⁶⁷. İki fıkradan mütevellit olan maddenin ilk fıkrası emredici bir hüküm değildir. Başka bir ifadeyle taraflar sözleşme serbestisi çerçevesinde istedikleri şekilde bu hususu kararlaştırabilirler. Sigortalı aleyhine değiştirilemez bir hüküm olan ikinci fıkra ise birinci fıkra belirtilen yasağa uymamanın sonucunu düzenlemektedir. Yasağa uymamanın

⁶³ Öztan, s.142.

⁶⁴ Öztan, s.143.

⁶⁵ Atamer, Zarar Sigortaları, s.70.

⁶⁶ Bkz. Yangın Sigortası Genel Şartları, m.B.1-1.4; Hırsızlık Sigortası Genel Şartları, m.B.1-1.4; Cam Kırılmasına Karşı Sigorta Genel Şartları, m.9.c; Elektronik Cihaz Sigortaları Genel Şartları, m. 11.e; Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları, m.B.1-1.4; İnşaat Sigortası Genel Şartları, m.B.1.e; Makina Kırılması Sigortası Genel Şartları, m.11.e; Sera Sigortası Genel Şartları, m.B.1.3; Montaj Sigortaları Genel Şartları, m. 12.e.

⁶⁷ Madde Gerekeçesi, s.421.

sonucu sigorta tazminatından indirim olduğu için ikinci fıkra bu çerçevede önem kazanmaktadır.

B. Uygulama Alanı

TTK'nın 1471. maddesi mal sigortalarında ilişkin maddeler içerisinde yer alması sebebiyle mal sigortaları için uygulama alanı bulur. Bununla birlikte sorumluluk sigortalarına ilişkin maddeler arasında yer alan 1485. maddede sayılması nedeniyle sorumluluk sigortalarında da uygulanacak bir hükümdür. Ayrıca, kaza sigortalarına TTK m.1510/3 gereğince kıyasen uygulanabilir.

C. Yasağın Kaynağı ve Hukuki Mahiyeti

Madde gerekçesinde benzer bir hükmün Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nda mevcut olduğu ifade edilmiştir⁶⁸. Ayrıca düzenleme, sigorta uygulamasında da yer almaktadır.

Zarar gören mal ve zararın gerçekleştiği yerde değişiklik yasağı, hukuki mahiyeti itibarıyla bir külfettir⁶⁹. Bununla beraber maddenin ikinci fıkrasında değişiklik yasağının bir yükümlülük olduğu açıkça ifade edilmektedir. Kanundaki bu açık ifadeye rağmen 1471. madde ile getirilen yasağın bir yükümlülük mü yoksa bir külfet⁷⁰ mi olduğu tartışma konusu olabilir⁷¹. İlgili yasağın yükümlülük olarak kabul edilmesi halinde sigortacı yasağının yerine getirilmesi için dava açabilir ve tazminat talebinde bulunabilir⁷². Oysa külfetin varlığı halinde sigortacı mahkemeler eliyle doğrudan takibata girişemez; sadece sigorta ettiren aleyhine bir hak kaybı söz konusu olur ve karşılığında sigortacı tazminattan indirimine gider⁷³. Yasağın hukuki mahiyetini anlamak için bu bağlamda bir değerlendirme yapmak gerekir. Yasağın ihlaline ilişkin yaptırım 1471. maddenin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Sigorta ettiren kusurlu ise bu durumda ihlal ile zarar arasında illiyet bağı bulunması

⁶⁸ Madde Gerekçesi, s.421.

⁶⁹ Atamer, Zarar Sigortası, s.70.

⁷⁰ Külfetlerin hukuki mahiyetlerine ilişkin olarak bkz. Şenocak, Çifte Sigorta, Ankara 2002, s.196 vd.; Şenocak K., Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m.1293), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.44, S.1-4, s. 375 vd.; Sözleşme Öncesi İhbar Görevine ilişkin benzer bir değerlendirme için bkz. Şeker Ögüz, Z., Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, İstanbul 2010, s. 33 vd.

⁷¹ “Külfet” ve “Yükümlülük” terimleri bakımından TTK'nın değerlendirilmesi için bkz. Atamer, Zarar Sigortası, s.40.

⁷² Şenocak, Vecibe, s.380; Şenocak, Çifte Sigorta, s.199; Atamer, Zarar Sigortası, s.40; Bozer, s.222; Can, s.276-277; Kender, s.189.

⁷³ Şenocak, Vecibe, s.380; Şenocak, Çifte Sigorta, 199; Kender, s.189.

şartıyla, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirimle gidilecektir. Dolayısıyla her ne kadar ikinci fıkrada, ilgili yasak bir yükümlülük olarak nitelendirmiş olsa bile ihlale ilişkin yaptırım sigorta ettirenin aleyhine bir hak kaybına yol açmaktadır. Bu durumda ilgili yasağın hukuki mahiyetinin yükümlülük değil külfet olduğunu kabul etmek gerekir. Ancak Atamer'in de belirttiği gibi TTK m.1471/2'de "yükümlülük" sözcüğünün yerine "külfet" sözcüğünün kullanılması daha uygun olurdu⁷⁴.

D. Yasağın Kapsamı

TTK 1471. madde, sigorta ettirenine, hasarın saptanmasından önce hasar konusu yerde ve malda, hasar sebebinin veya zarar miktarının belirlenmesini güçleştirecek veya engelleyecek bir değişiklik yapmama külfeti getirmektedir. Bu maddenin amacı gerekçesinden de anlaşıldığı üzere hasarın sebebinin ve zarar miktarının tam ve doğru olarak tespiti. Öncelikle ifade etmek gerekir ki ilgili külfet kanundaki ifadesiyle hasarın saptanmasından yani tespitinden öncedir. Hasar tespitinden sonra her türlü değişiklik hayatın olağan akışı içerisinde yapılabilecektir.

1. Hasarın Tespiti

İlgili yasak hasarın saptanması ile sona ereceğine göre hasarın saptandığı an önem arz eder. Hasar tespiti uygulamada sigorta eksperleri⁷⁵ tarafından yapılmaktadır⁷⁶. Eksperin hazırladığı rapor üzerinde zararın miktarı konusunda taraflar anlaşabilirler. Ancak taraflar anlaşamamışlar ise zarar miktarının tespiti hakem-bilirkişiler tarafından yapılır⁷⁷. Hakem-bilirkişiler ise zararın miktarının saptanması için hasar yerinde incelemede bulunabilirler. Hakem-bilirkişiye gidilmesi halinde uygulanan esaslar ayrıntılı bir şekilde sigorta genel şartları içerisinde yer almaktadır. Taraflar tek hakem-bilirkişi üzerinde anlaşabilirler; ancak anlaşamazlarsa hakem-bilirkişi seçimi uzamaktadır⁷⁸.

⁷⁴ Atamer, Zarar Sigortası, s.41.

⁷⁵ Sigorta eksperleri: Sigorta konusu risklerin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkan kayıp ve hasarların miktarını, nedenlerini ve niteliklerini belirleyen ve mutabakatlı kıymet tespiti, ön ekspertiz ve hasar gözetimi gibi işleri mutlak meslek olarak yapan tarafsız ve bağımsız kişiyi ifade eder (Sigortacılık Kanunu m.2/n).

⁷⁶ Çeker, s.88.

⁷⁷ Yargıtay, hakem-bilirkişileri sadece hasar miktarını tespit eden, nihai karar veremeyen bilirkişi hakem olarak nitelemiştir (5.4.1965 Tarih E. 65/580 K.1272; Karar için bkz. Kender, s.288).

⁷⁸ Yangın Sigortası Genel Şartları, m.B.4: Taraflar, uyuşmazlığın çözümü için tek hakem-bilirkişi seçiminde anlaşamadıkları takdirde, taraflardan her biri kendi hakem-bilirkişisini seçer ve bu hususu noter eliyle diğer tarafa bildirir. Taraf hakem-bilirkişileri ilk toplantı tarihinden iti-

Ayrıca hakem-bilirkişi tayin etmeden doğrudan mahkemeye gidildiğinde zararın tespiti artık mahkeme tarafından yapılacaktır⁷⁹. Bu sayılan hallerde hasarın tespiti uzayacaktır.

Bu bağlamda sigorta eksperinin tespiti mi, hakem-bilirkişinin tespiti mi yoksa mahkemenin tespiti mi TTK m.1471 anlamında “hasarın saptandığı” an olarak kabul edilecektir. Kanaatimizce sigorta eksperinin olay yerine gelip hasar tespiti yapmasından sonra artık değişiklik yapılabilir. Başka bir anlatımla eksperin yapmış olduğu tespit sonrasında hasar konusu yerde ve malda bir değişiklik yapılırsa, 1471. maddenin ikinci fıkrasının uygulama alanı bulmaması gerekir. Aksi bir durum hayatın olağan akışına terstir. Bununla birlikte hasarın meydana gelmesine sebep olan olay aynı zamanda adli bir vaka da olabilir. Örneğin hırsızlık olayı söz konusu olduğunda ilgili kolluk güçleri olay yerine gelip tutanak tutabilirler. Bu çerçevede tutulan tutanak hasar sebebine ve zarar miktarına ilişkin hususları içeriyor olabilir. Tarafların ilgili tutanağın içeriğinde anlaşmaları durumunda da hasar saptanmış kabul edilmelidir.

2. Hasar Sebebinin ve Zarar Miktarının Belirlenmesini Güçleştirecek veya Engelleyecek Nitelikte Değişiklik

Yasağın uygulama alanı hasar konusu yer ve mal ile sınırlıdır. Yapılan değişiklik hasar konusu yere veya mala ilişkin değilse TTK m.1471 uygulanmayacaktır. Bununla beraber, yapılan değişiklik hasar sebebinin veya zarar miktarının belirlenmesini güçleştirecek veya engelleyecek nitelikte ise TTK m.1471 uygulanacaktır. Örneğin hasarlı malın tamiri, yenisi ile

baren yedi gün içerisinde ve incelemeye geçmeden önce, bir üçüncü hakem-bilirkişi seçerler ve bunu bir tutanakla saptarlar. Üçüncü hakem-bilirkişi, ancak taraf hakem-bilirkişilerinin anlaşamadıkları hususlarda, anlaşamadıkları hadler içinde kalmak suretiyle, diğer hakem-bilirkişilerle birlikte tek bir rapor halinde karar vermeye yetkilidir. Hakem-bilirkişi kararları taraflara aynı zamanda tebliğ edilir. Taraflardan herhangi biri, diğer tarafça yapılan tebliğden itibaren onbeş gün içinde hakem-bilirkişisini seçmez, yahut taraf hakem-bilirkişiler üçüncü hakem-bilirkişinin seçimi konusunda yedi gün içerisinde anlaşamazlar ise, taraf hakem-bilirkişisi veya üçüncü hakem-bilirkişi, taraflardan birinin isteği üzerine hasar yerindeki ticaret davalarına bakmaya yetkili mahkeme tarafından uzman kişiler arasından seçilir. Her iki taraf, üçüncü hakem-bilirkişinin (bu kişi ister taraf hakem-bilirkişiler ister yetkili mahkeme tarafından seçilecek olsun) sigortacının veya sigortadan faydalanan kimsenin ikamet ettiği veya rizikonun gerçekleştiği yer dışından seçilmesini isteme hakkına sahip olup bu isteğin yerine getirilmesi gereklidir. Hakem-bilirkişilere, uzmanlıklarının yeterli olmadığı nedeniyle itiraz olunabilir. Hakem-bilirkişinin kimliğinin öğrenilmesinden sonra yedi gün içerisinde kullanılmayan itiraz hakkı düşer.

⁷⁹ Kender, s.289.

değiştirilmesi gibi durumlarda zarar miktarının doğru olarak tespit edilmesi mümkün değildir. İlgili değişiklik, hasar sebebinin veya zarar miktarının belirlenmesini güçleştirmiyorsa veya engellemiyorsa madde uygulanmaz.

E. Yasağı Yerine Getirmesi Gereken Kişiler

TTK m.1471'e göre bu külfet sigorta ettiren tarafından yerine getirilecektir. Ancak konuyu kendi lehine sigorta ve başkası lehine sigorta bakımından ayrıca değerlendirmek gerekir.

Kendi lehine sigorta da kişi kendi menfaatini sigorta ettirmiştir. Bu durumda bu külfet; sadece sigorta ettirene, sigorta ettiren kanuni temsilcisi tarafından temsil ediliyorsa kanuni temsilcisine, sigorta ettiren tüzel kişi ise tüzel kişiliğin kanuni temsil organına, birden fazla sigorta ettiren varsa tamamına düşer⁸⁰.

Sigorta ettiren üçüncü bir kişinin menfaatini, onun adını belirterek veya belirtmeyerek sigorta ettirmiş ise, başka bir ifadeyle başkası lehine sigorta ya da kimin olursa onun lehine sigorta söz konusu ise ilgili külfet sadece sigorta ettiren için mi yoksa sigortalı açısından da geçerli midir? Şenocak, benzer bir hususu ETTK m.1293'te anlamında değerlendirmiştir. İlgili değerlendirmeye göre ETTK'da mal sigortalarına ilişkin genel hükümlerde bu husus düzenlenmediğinden, başkası lehine (hesabına) sigorta söz konusu olduğunda koruma tedbiri alma yükümlülüğü ETTK'nın 1378. maddesinin kıyasen uygulanması yoluyla çözülecektir⁸¹. Başka bir anlatımla sigortalı, gerek sigorta ettirilmiş şeyleri kurtarmak ve gerekse daha büyük zarara meydan vermemek için mümkün olan gerekli tedbirleri almakla yükümlü tutulacaktır. ETTK'da düzenlenmeyen bu husus TTK'da yeni ihdas edilmiş bir hüküm olan m.1412'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda sigortadan haberi olması şartı ile sigortalının bilgisi ve davranışı da dikkate alınır. Bu durumda başkası lehine sigorta ya da kimin olursa onun lehine sigorta söz konusu ise, TTK m.1471 uyarınca sigorta ettirene düşen yükümlülüğün sigortalı içinde geçerli olması beklenmelidir.

⁸⁰ Şenocak, Vecibe, s.389 vd. Şenocak burada konuyu ETTK m.1293 yani koruma tedbirlerini yerine getirecek kimseler için değerlendirmiştir. TTK m.1471 anlamında da aynı değerlendirme yapılabilir.

⁸¹ Şenocak, Vecibe, s.395.

F. İstisnalar

Zarar gören mal ve zararın gerçekleştirdiği yerde değişiklik yapmama yasağının iki istisnası vardır. Birincisi sigortacının onayı, ikincisi ise zararı azaltma ya da gerekçedeki ifadeyle değişiklik yapılmadığı taktirde zararın daha da artacak olmasıdır.

1. Sigortacının Onayı

TTK m.1471'e göre sigortacının onayı herhangi bir şekle tabi tutulmamıştır. Başka bir ifadeyle onay sözlü ya da yazılı olabilir. Ancak ispat yükü sigorta ettirene düşeceğinden, sigorta ettirenin yazılı bir onay alması daha uygun olur. Maddede sadece onaydan bahsedilmekte ise de gerekçede sigortacının bilgisi dâhilinde yapılanların da madde kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiřtir⁸².

2. Zararı Azaltma Amacı

İkinci istisna değişikliğin zararın azaltılması amacı ile yapılmış olmasıdır. Gerekçeye bakıldığında esasen bu maddenin TTK m.1448'de⁸³ mevcut olan külfet⁸⁴ dolayısıyla getirilmiş bir istisna olduğu anlaşılmaktadır. TTK m.1448 sigorta ettirene rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için külfetler getirmektedir. Bu madde ETTK m.1293'e tekabül etmektedir. Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta sözleşmesine güvenerek⁸⁵ menfaat konusu olan malı koruma ya da kurtarma adına hiç bir faaliyette bulunmaması dürüstlük ve güven ilkesine aykırılık teşkil eder⁸⁶. Ayrıca sigorta ettirene böyle bir külfet yüklenmemesi halinde

⁸² Madde Gerekçesi, s.421.

⁸³ Bu madde ve maddenin ETTK'daki karşılığı olan ETTK m.1293'e ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. şenocak, Vecibe, s.365 vd.; Kayıhan ř., Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.IX, S.1-2, s.513 vd.; Memiş T., Yangın Sigortasında Riziko, Ankara 2001, s.172 vd.

⁸⁴ ETTK m.1293'ün sigorta ettirene getirilmiş bir yükümlülük değil bir külfet olduğuna ilişkin değerlendirmeler için bkz. şenocak, Vecibe, s.375-388. Ayrıca TTK m.1448'de kanun koyucu tarafından açıkça yükümlülük olarak ifade edilmesine rağmen doktrinde bir terim birliği olduğunu söylemek güçtür: ETTK m.1293'e ilişkin açıklamalarda, Kender "görev" (Kender, s.248), Bozer "mükellefiyet" (Bozer, s.236) Arseven, Can ve Kubilay "yükümlülük" (Arseven, s.124; Can, 289; Kubilay, s.77), Atabek ve şenocak "vecibe" (Atabek, s.129; şenocak, Vecibe, s.365), Kayıhan (Kayıhan, s.514) ise "ödev" kavramını kullanmıştır.

⁸⁵ Atabek, s.129; Kender, s.248.

⁸⁶ şenocak, Vecibe, s.373; Kayıhan, s.515.

hem sigortacı iktisadi anlamda zarara maruz kalacak hem de ilgili sigortacının sigorta sözleşmesi yapmış olduğu diğer sigorta ettirenlerin tazminat alacakları da tehlikeye girecektir⁸⁷. Bu bağlamda sigorta ettiren yukarıda ifade edilen kapsam çerçevesinde imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür (TTK m.1448/1). Önlemin imkân ölçüsünde olup olmadığı konusundaki sınır şüphesiz dürüstlük kuralına göre belirlenecektir⁸⁸. Maddenin hedeflediği amacın tam anlamıyla gerçekleşmesi için⁸⁹ sigorta ettiren bu önlemleri alınırken sigortacının talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır (TTK m.1448/1). Talimatlar herhangi bir şekil şartına bağlı değildir⁹⁰. Almış olduğu önlemler neticesinde yapmış olduğu makul giderler, bunlar faydasız olsalar bile, sigortacı tarafından tazmin edilir (TTK m.1448/3). Bu yükümlülüğün ihlali halinde eğer sigortacının aleyhine bir durum oluşmuş ise, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılacaktır (TTK m.1448/2). Dolayısıyla kusur söz konusu değilse herhangi bir yaptırım yoktur. İspat yüküne ilişkin olarak ise, sigortacı önlemler alma yükümlülüğünün ihlaline ilişkin objektif şartları ispat edecek, sigorta ettiren ise yükümlülüğü kusurlu olarak ihlal etmediğini ispat edecektir⁹¹.

TTK m.1448 rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlara ilişkin iken, TTK m.1471 ise rizikonun gerçekleştiği ve zararın ortaya çıktığı zaman dilimine ilişkindir. Dolayısıyla zararın tamamen önlenmesi artık söz konusu değilken zararın azaltılması veya artmasına engel olunması mümkündür. TTK m.1448'e göre sigorta ettirenin külfeti rizikonun gerçekleşmesi veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu andan başlayıp⁹², zararın azaltılabileceği veya artmasına engel olunabileceği süre boyunca devam eder⁹³. Külfet, zarar artık önlenemiyor ya da azaltılamıyorsa veya zarar önlenmiş ya da azaltma amacı sonuç vermiş ise sona erer⁹⁴. Bu külfet, riziko gerçekleşip zararın ortaya çıkmasından sonra da belirli bir süre devam edebileceğinden TTK m.1471'de buna ilişkin bir istisna getirilmiştir. Bu çerçevede zararın azaltılması amacıyla sigorta ettiren bir takım önlemler

⁸⁷ Şenocak, Vecibe, s.372.

⁸⁸ Şenocak, Vecibe, s.406.

⁸⁹ Madde Gerekçesi, s.416.

⁹⁰ Kayıhan, s.523.

⁹¹ Şenocak, Vecibe, s.422.

⁹² Şenocak, Vecibe, s.416.

⁹³ Şenocak, Vecibe, s.418.

⁹⁴ Kayıhan, s.520.

alırken hasar konusu yerde ve malda değişiklik yapabilecektir. Ancak bu önlemlerin kapsamı ve sınırları başka bir deyişle TTK m.1471 anlamında hasar konusu yerde ve malda değişikliğe ilişkin önlemlerin kapsamı ve sınırları TTK m.1448'e tabi olacaktır.

TTK m.1448'de “zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için önlemler alınmasından” bahsetmekte ise de 1471. maddede sadece “zararı azaltma amacı” ile zarar gören mal ve zararın gerçekleştiği yerde değişiklik yapılabilmesinden bahsedilmektedir. Gerekçede ise sadece zararı azaltma amacından değil ayrıca zararın artmasının engellenmesinden de bahsetmektedir. İlk bakışta 1471. maddede kullanılan ifade ile 1448. madde kullanılan ifadelerin tam anlamıyla uyumlu olmadığı görülmektedir. Başka bir anlatımla TTK m.1471'deki istisna sadece zararın azaltılması ilişkin değil aynı zamanda zararın önlenmesi ve artmasına engel olunmasına ilişkin olduğu düşünülebilir. TTK m. 1471, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi rizikonun gerçekleşip zararın meydana gelmesi halinde uygulama alanı bulur. Bununla beraber rizikonun gerçekleşmesinden sonra alınacak tedbirler sadece zararı azaltmaya yönelik olup⁹⁵, zararı önlemeye ilişkin olamaz. Bu yüzden, kanaatimizce, kanun koyucu 1471. maddede sadece zararı azaltmadan bahsetmektedir. Ancak her halükarda TTK m.1471 bu çerçevede eksik kalmış bir hükümdür. TTK m.1471'de geçen “zararı azaltma” ifadesinin amaçsal yorum yöntemi ile “zararı azaltma veya artmasına engel olunması” şeklinde yorumlamak uygun olur.

Yukarıda bahsi geçen iki istisna dışında birçok sigorta genel şartında bulunan “zorunlu haller” de değişiklik yapılabileceğine ilişkin bir istisnanın da madde kapsamında düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz. Ayrıca yasağın bir diğer istisnasının da “kamu yararı icabı” olması gerektiği ileri sürülmektedir⁹⁶. Esasen, TTK m.1471/1 emredici bir hüküm olmadığından, taraflar sözleşme ile bu tür istisnalar öngörebilirler. Ancak m.1471/1'in tamamlayıcı niteliği göz önüne alındığında hükmün bahsedilen çerçevede eksik olduğunu kabul etmek gerekir.

G. Yasağın İhlaline Bağlanan Hukuki Sonuç

Öncelikle ifade etmek gerekir ki TTK m.1471/2'de geçen “zarar” terimi ile birinci fıkrada geçen “zarar” terimi iki ayrı duruma işaret etmektedir. İkinci

⁹⁵ Bozer, s.236.

⁹⁶ Omağ, s.33.

fıkra da geçen “zarar” terimi ile rizikonun gerçekleşmesi ile ortaya çıkan “zarar” değil, ilgili yasağın ihlali ile ortaya çıkan “zarar”dan bahsedilmektedir. Ancak ikinci fıkranın kaleme alınış şekli aradaki farkı ortaya koymaktan uzaktır.

TTK m. 1486 göre TTK m.1471/2'nin sigortalı aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir. Başka bir ifadeyle sigortalı aleyhine değiştirilmesi halinde kanun hükümleri uygulama alanı bulur. TTK 1471. maddenin ikinci fıkrasına göre bu yasağın kusurlu ihlalinde, ihlal ile zarar arasında illiyet bulunması şartıyla, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim gidilebilir. Örneğin sigorta ettirenin yaptığı değişiklikle hasarın saptanması güçleşmiş ve hasarı tespit etmek için birden fazla bilirkişi tayin edilmiştir. Bu çerçevede sigortacı her bilirkişiye yaptığı iş için ücret ödemek zorunda kalmıştır. TTK m.1471/2'de geçen zarara bu tür zararlar örnek olarak gösterilebilir.

İkinci fıkranın uygulanması bakımından sigorta ettirenin sadece kusurlu bir şekilde bu yasağı ihlal etmesinden bahsedilmektedir. İlk bakışta kanun koyucunun burada ilgili yasağın “kasıtlı” bir şekilde ihlal edilmesine ilişkin halleri düzenlenmediği akla gelebilir. Ancak ETTK'da “kusur, kast ve ihmal” terimlerinin özensiz biçimde kullanılması sebebiyle TTK'da bu terimler sistematize edilmiştir⁹⁷. Bu bağlamda TTK'nın Sigorta Kitabında geçen “kusur” terimi “kast ve ihmal” terimlerini içine alacak şekilde kullanılmıştır⁹⁸. Başka bir deyişle TTK m.1471 ile getirilen yasağın kasıtlı bir şekilde ihlal edilmesi halinde, illiyet koşuluna bağlı olarak, sigortacının tazminat yükümlülüğünden kurtulması mümkün olabilir.

IV. SONUÇ

Sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesine ilişkin olan TTK m.1470, ETTK'da yer alan m.1303, 1458 ve 1459'a karşılık gelmektedir. Bu maddeler ile karşılaştırıldığında TTK m.1470 ile ilgili kuralın esasına ilişkin iki önemli değişiklik yapılmıştır. İlk olarak, sigorta hukuku prensiplerine uygun olarak düzenleme, mal sahibinin değil menfaat sahibinin değişmesi ilkesine dayandırılmıştır. İkinci olarak, ETTK m.1303, 1458 ve 1459'un aksine, menfaat sahibinin değişmesi ile birlikte sigorta ilişkisinin sona ereceği hükme bağlanmıştır. TTK m.1470'in emredici hükümler arasında sayılmaması nedeniyle ilgili husus taraflar arasında sözleşme serbestisi çerçevesinde kararlaştırılabilir. Ayrıca TTK m.1470 artık deniz rizikolarına karşı sigortalar

⁹⁷ Atamer, Zarar Sigortaları, s.39

⁹⁸ Atamer, Zarar Sigortaları, s.39.

için de uygulama alanı bulacaktır. Bir başka deyişle TTK m.1470, ETTK m.1458 ve 1459'un yerini almıştır. ETTK m.1458 ve 1459'un emredici bir hüküm olduğu göz önüne alındığında, TTK m.1470 tamamlayıcı bir hüküm olması nedeniyle getirilen değişiklik denizcilik rizikoları anlamında önem kazanmaktadır.

TTK m.1471, ETTK'da bulunmayan bir hüküm olsa da sigorta genel şartlarında benzer hükümler bulunmaktadır. Maddenin amacı sigortacının sorumluluğunun tam olarak belirlenebilmesidir. Bu çerçevede sigorta ettirene yeni bir külfet getirilmekte ve bu külfetin istisnalar haricinde yerine getirilmemesi halinde sigortacı, sigorta tazminatından indirim yapabilmektedir. Maddenin en önemli eksikliği ise “zorunlu haller”e ilişkin bir istisnanın olmamasıdır.

KAYNAKÇA

- Arseven H., Sigorta Hukuku, İstanbul 1987.
- Atabek R., Sigorta Hukuku, İstanbul 1950.
- Atamer K., Tosun Y., “Sigorta Hukuku”na İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Kaynakları (Deniz Sigortaları Hariç), Sigorta Hukuku Dergisi, 2005, Sayı 1, s.137-155.
- Atamer K., “Deniz Sigortaları”na İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Kaynakları, Çetingil ve Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul 2007, s.314-329 (Anılış: Kaynaklar).
- Atamer K., Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca “Zarar Sigortalarına”na Giriş, BATİDER, C.XXVII, Sa.1, s.21-106 (Anılış: Zarar Sigortaları).
- Ayli A., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukuku'nu Düzenleyen Altıncı Kitabının Genel Hükümlere Ayrılmış Birinci Kısımına İlişkin Bir Değerlendirme, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.215-237.
- Bennett H., The Law of Marine Insurance, Oxford 1996.
- Birds J., Birds' Modern Insurance Law, Londra 2010.
- Bozer A., Sigorta Hukuku, Ankara 1965.
- Can M., Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2007.

- Can M., Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar, Ankara 2012 (Anılış: Hukuki Esaslar).
- Çeker M., 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukuku, Adana 2012.
- Ertan K., Yeni Türk Hukuku'nda Tekne Sigortaları, Sempozyum Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Deniz Sigortaları, İstanbul 2012, s.11-47.
- Hızır S., Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği, Barolar Birliği Dergisi, Yıl: 22, Sayı 86; Ocak-Şubat 2010, s.268-312.
- Karayazgan A., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Zarar Sigortaları Hükümleri Hakkında Genel Bir Bakış, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.52-78.
- Kayıhan Ş., Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.IX, S.1-2, s.513-541.
- Kender R. Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.7-28 (Anılış: Taslak).
- Kender R., Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul 2008.
- Kubilay H., Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003.
- Memiş T., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel, Sayı 2005, s.88-108.
- Memiş T., Yangın Sigortasında Riziko, Ankara 2001.
- Merkin R., Pilley R., Hjalmarsson J., Marine Insurance, (Batz Y. (Ed.), Maritime Law, Londra 2011.
- Metzade Z., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Altıncı Kitap Birinci Kısım ile İlgili Görüşler (Genel Hükümler), Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı 2005, s.35-51.
- Möller H., Versicherungsvertragsrecht, Wiesbaden 1971.
- Omağ M.K., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin 6. Kitabının Genel Hükümler ile Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin

Özet Değerlendirilmesi, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.29-34.

Öztañ F., Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi, Ankara 1971.

Sayhan İ., Sigorta Sözleşmesinin Konusu, Ankara 2001.

Şeker Öğüz, Z., Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, İstanbul 2010.

Şenocak K., Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.58, S.1, 2009, s.189-229 (Anılış: Uygulanabilirlik).

Şenocak K., Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m.1293), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.44, S.1-4, 1995, s.365-424 (Anılış: Vecibe).

Şenocak K., Çifte Sigorta, Ankara 2002.

Uluğ İ., Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortaları, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.197-214.

Ünan S., Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın "Sigorta Hukuku" Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.109-196.

Yazıcıoğlu E., Tekne Sigortası Sözleşmesi, İstanbul 2003.

Yazıcıoğlu E., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın "Sigorta Hukuku" Kitabındaki Hükümler Hakkında Bazı Değerlendirmeler, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, 2005, s.79-87.